

Regionální funkce v Královéhradeckém kraji v roce 2013

Eva Svobodová

Loňské rozhodnutí zastupitelů Královéhradeckého kraje o výrazném snížení dotace na podporu regionálních funkcí v roce 2013^[1] spolu s dopady přetrvávající krize veřejných rozpočtů vyvolává potřebu rekapitulace této knihovnické služby.

Jedná se sice o službu knihoven knihovnám, nicméně její výkony mají přímý dopad na kvalitu poskytovaných veřejných knihovnických a informačních služeb občanům knihovnami, které jsou do tohoto systému zapojeny. Tento druh knihovnické práce není z historického hlediska žádnou novinkou. Knihovny na začátku 21. století navazovaly na dlouholetou tradici. Ve východních Čechách nalezneme počátky metodické činnosti již v padesátých letech 20. století. Tehdy však bylo její těžiště v Krajské lidové knihovně v Hradci Králové, která svoji pozornost soustředila zejména na oblast okresu a na místní knihovny s profesionálním knihovníkem v kraji. Počátkem roku 1961 bylo v Okresní knihovně podle celostátních směrnic vytvořeno metodické středisko pro jednotnou soustavu knihoven ve Východočeském kraji a Státní vědecká knihovna (dále SVK ZN nebo SVK HK) měla metodicky spolupracovat s odbornými technickými, vysokoškolskými, muzejními a zemědělskými knihovnami.

Od 1. ledna 1976 začalo v SVK ZN pracovat samostatné metodické oddělení, jehož úkolem bylo vybudovat krajské vědecko-metodické středisko (útvár pro metodickou, průzkumovou a rozborovou činnost v rámci jednotné soustavy knihoven Východočeského kraje). Metodická činnost se nejdříve orientovala na průzkum skutečné situace v oblasti knihovnictví Východočeského kraje, zejména v síti veřejných knihoven, pak se na začátku osmdesátých let zaměřila na rozvoj knihoven v kraji, zejména na střediskový systém. Byly zpracovány Zásady budování sítě střediskového systému veřejných knihoven ve Východočeském kraji a byl vydán materiál k doplňování a využívání výměnných fondů střediskových knihoven.^[2] V roce 1986 začíná vycházet Zpravodaj jednotné soustavy knihoven Východočeského kraje (od roku 1991 vychází jako knihovnicko-informační zpravodaj U nás). Politická situace v devadesátých letech metodické práci nepřála a střediskový systém byl v některých okresech zcela rozbit. Až na konci 90. let si knihovničtí odborníci začali uvědomovat, že se bez metodického působení a pomoci velkých knihoven malým neobejdou. V roce 1998 bylo v SVK HK vytvořeno společné oddělení metodiky a bibliografie, kde byl na úsek knihovnictví vyčleněn pracovní úvazek.

Téma metodické pomoci velkých knihoven malým se otevírá i na celostátní úrovni a v roce 2002 dochází k vyhlášení Programu podpory zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven (dále jen RF), který byl schválen usnesením vlády ČR č. 68 ze dne 16. 1. 2002. Pravidla poskytování dotací z tohoto programu stanovovalo nařízení vlády ČR č. 288/2002 Sb. Dotační program Ministerstva kultury byl poprvé realizován v roce 2002 a umožnil výrazně stabilizovat síť knihoven v malých obcích a přispěl k rozvoji rozsahu a kvality veřejných knihovnických a informačních služeb (dále jen VKIS) na venkově.^[3]

Od roku 2005 byly finanční prostředky z tohoto programu převedeny do rozpočtů krajů. V této souvislosti byla připravena novela knihovního zákona č. 257/2001 Sb. tak, že nadále mají za povinnost zajišťovat výkon RF ze svého rozpočtu kraje, což činí prostřednictvím krajských a pověřených knihoven. Pověřenými knihovnami jsou většinou bývalé okresní knihovny, s nimiž má krajská knihovna podepsané smlouvy o přenesení výkonu RF. Aby knihovna mohla využívat služeb v rámci RF, musí být evidována v databázi knihoven na Ministerstvu kultury. Královéhradecký kraj respektoval doporučení Ministerstva kultury a na podporu výkonu regionálních funkcí poskytoval od roku 2005 do roku 2012 finanční prostředky ve výši cca 7,5-9 mil. Kč ročně, viz tabulka.

Vývoj dotace na RF 2002-2013

Rok	Přidělená dotace (Kč)	Poskytovatel
2002	7 422 444	MK ČR
2003	7 204 000	MK ČR
2004	7 222 000	MK ČR
2005	7 758 000	Královéhradecký kraj
2006	7 758 000	Královéhradecký kraj
2007	7 758 000	Královéhradecký kraj
2008	8 962 000	Královéhradecký kraj
2009	8 962 000	Královéhradecký kraj
2010	8 300 000	Královéhradecký kraj
2011	8 000 000	Královéhradecký kraj
2012	8 300 000	Královéhradecký kraj
2013	6 000 000	Královéhradecký kraj

V polovině roku 2012 byla SVK HK pracovníky krajského úřadu informována, že je plánováno razantní snížení dotace na RF v důsledku schválení zákona o rozpočtovém určení daní (13. 7. 2012, viz též <http://www.obcelidem.cz>). Systém RF, který byl budován více než 10 let a stabilizován posledních 5 let, dostal přímý zásah. Výkony v jednotlivých ukazatelích (jako je např. přírůstek výměnných fondů, metodické návštěvy a revize) byly vždy podmíněny výší přidělené dotace. Pokud má být prostředků na výkon RF méně, zákonitě nemohou být plněny některé výkonové ukazatele a systému hrozí postupné zhroucení. Snížení dotace na RF s sebou nese i dopad na zaměstnanost v oblasti knihovnictví. Několik vysoce kvalifikovaných dlouholetých knihovnic-metodiček by ztratilo zaměstnání a zřejmě by odešly mimo profesi. Toto vše zvažovaly ředitelky a metodičky pověřených knihoven na svých mimořádných poradách spolu s pracovníky oddělení služeb knihovně SVK HK v 2. pololetí roku 2012. Cílem všech bylo zachránit krajský systém regionálních funkcí a nenechat malé obecní knihovny bez pomoci. Obce byly s danou situací seznámeny prostřednictvím dopisu, který jim zaslal Bc. Lubomír Franc, hejtman Královéhradeckého kraje. Výsledkem mnoha jednání byl návrh požádat obce, které provozují knihovny s neprofesionálním knihovníkem, o finanční dotaci na nákup dokumentů do výměnných fondů s tím, že takto sdružené finanční prostředky budou efektivněji využity, než kdyby si každá obecní knihovna budovala za stejné peníze svůj vlastní knihovní fond. Metodičky a ředitelky pověřených knihoven si sjednávaly pracovní schůzky se starosty obcí a situaci s nimi konzultovaly. Texty smluv a výše dotace se projednávaly až do konce roku 2012. Výsledek mnohahodinových konzultací a osobního nasazení je uveden v tabulce.

Region	Dotace Královéhradeckého kraje 2012 v Kč	Dotace Královéhradeckého kraje 2013 v Kč	Dotace od obcí v roce 2013 celkem v Kč	Chybí proti roku 2012 v Kč
Hradec Králové	2 330 000	1 648 000	341 000	341 000
Jičín	1 440 000	1 068 000	336 120	30 000
Kostelec nad Orlicí	610 000	396 000	23 090	190 910
Náchod	1 470 000	1 100 000	36 000 + 280 000	334 000

Rychnov nad Kněžnou	970 000	732 000	125 000	113 000
Trutnov	1 480 000	1 056 000	99 000	325 000

Přes veškerá vyjednávání přepokládáme, že v systému RF dojde k mírnému snížení pracovních úvazků, k částečnému zrušení střediskového systému nebo k jeho změnám. Výměnné fondy budou nakupovány výhradně z dotací od obcí. Rozvoz výměnných souborů přestanou ve většině případů knihovny realizovat a bude na obcích, aby si dovoz těchto souborů zajistily. Metodické návštěvy a revize fondů se omezí na minimum, zastaví se rozvoj regionálních knihovnických systémů. Stagnace celého systému zákonitě sníží jeho kvalitu.

V SVK HK mělo snížení příspěvku na provoz o 1 mil. Kč dopad i na oddělení služeb knihovnam (OSK). V současné době zajišťují jeho chod E. Semrádová (eva.semradova@svkhk.cz) a B. Blažková (bozena.blazkova@svkhk.cz) a je řízeno ředitelkou knihovny E. Svobodovou (eva.svobodova@svkhk.cz). Základní služby knihovnam budou zajištěny. Stabilizace OSK je plánována na závěr roku 2013.

Celá výroční zpráva o regionálních funkcích bude zveřejněna na webových stránkách krajské knihovny v oddíle Pro knihovny. Regionální funkce pro rok 2013 budou opět projednávány na březnové poradě ředitelů a metodiků. O výsledcích vás budeme v našem zpravodaji informovat.

Chtěla bych na tomto místě poděkovat všem ředitelkám a metodičkám pověřených knihoven za práci, kterou v této oblasti posledního půl roku odvedly. Bez nich by výsledek zajištění systému RF rozhodně nebyl takový, jak ukazuje tabulka. Dále bych chtěla poděkovat všem zastupitelům a starostům obcí, kteří dotacemi ze svých rozpočtů systém regionálních funkcí podpořili.

[1] Částka na výkon regionálních funkcí pro pověřené knihovny (6 000 000 Kč) byla schválena Zastupitelstvem Královéhradeckého kraje v září 2012 (čís. ZK/29/2079/2012).

[2] FEJLOVÁ, Hana. *Doplňování výměnných fondů střediskových knihoven a jejich využití v přidružených knihovnách*. Hradec Králové: Státní vědecká knihovna Z. Nejedlého, 1981. 23 s.

[3] VYČICHLO, Jaroslav. Regionální funkce knihoven a knihovní zákon. In: *Knihovny současnosti 2004*. Brno: Sdružení knihoven ČR, 2004. 72-78. ISBN 80-86249-30-1.